

RSN 3, s. 554; Voit, s. 333–334 (se soupisem literatury); Wurzbach 6, s. 110; Z. Boháč, Z dějin Vraného a Skochovic, 1993, s. 35–37; K. Chyba, Slovník knihtiskařů v Československu od nejstarších dob do roku 1860. Příloha Sborníku Památníku národního písemnictví, Strahovská knihovna, roč. 1–19, 1966–1984, s. 104–106; R. Málek – M. Petřtýl, Knihy a Pražané. Pět set let knižní kultury v Praze, 1964, s. 73.

P: NA, Praha, Policejní ředitelství I, konskripce, karton 161, obraz 772.

VOJTĚCH SZAJKÓ

HAASE, Ludwig (též *Ludvík*), * 9. 12. 1801 Praha, † 12. 7. 1868 Salcburk (Rakousko), papírenský a tiskařský podnikatel

Syn Gottlieba H. (1763/64–1824). Od mládí se podílel na řízení rodinného podniku, kde se vyučil knihtiskařem. Po otcově smrti převzal správu tiskárny včetně přidružených provozů. 1828 začal ve spolupráci s bratrem Andreasem H. (1804–1861) vydávat v Praze německojazyčný list *Unterhaltungsblätter*, 1830 přejmenovaný na *Bohemia*, který vycházel pod dalšími názvy ještě v období ČSR (do 1938). Po obnovení ústavnosti v Rakousku 1861 se *Bohemia* profilovala jako hlavní tiskový orgán německé liberální politiky, později do ní přispívala řada významných osobností německé kultury v Čechách.

Od 1831 řídil H. spolu s bratry Andreasem, Gottliebem ml. (1809–1887) a Rudolfem (1810–1888) firmu Gottlieb Haase & synové. 1835 odkoupili od Jakuba Schönfelda část bývalého dominikánského kláštera sv. Anny na Starém Městě pražském, zv. Annahof, v němž vybudovali jeden z největších tiskařských závodů ve střední Evropě. Několik budov zakoupili bratři také ve Vraném nad Vltavou a přestavěli je na moderní papírnu podle návrhu Prospera Piette-Rivage, francouzského podnikatele a vynálezce v oboru papírenství. Ten vybavil továrnu výkonnými stroji anglické provenience s denní produkcí až tři tuny psacího a tiskového papíru. Začala vyrábět 1838 a stala se třetí strojní papírnu v Čechách; 1845 ji poničila katastrofální povodeň a 1851 požár. Haasové si ve Vraném postavili také rodinné sídlo.

H. byl jmenován ředitelem nově založeného provozu. Absolvoval studijní cesty, např. do Francie, Německa a Španělska, kde se obeznámil s nejnovějšími výrobními trendy. Úspěšně nacházel nové odběratele v severní Africe či Malé Asii. Kvalita vranského papíru a rostoucí odbyt přiměly bratry investovat do rozvoje strojírenského vybavení. Ve Vraném 1848 vznikla strojnická dílna, 1856 slévárna kovů a 1857 kotlárna. V nedaleké osadě Svätý Kilian (dnes Davle) byla 1858 založena vývojová dílna papírenských strojů. Díky výborné kvalitě tisku se podařilo bratrům H. získat zakázku na výrobu a potisk rakouských státních bankovek. Ve Vraném 1853 postavili novou halu, kde byl instalován stroj na výrobu bankovního papíru pro ministerstvo financí a zřízena tiskárna rakouských cenin a bankovek, jejichž výroba byla přenesena z Vídně, odkud přišli specialisté a bankovní komisaři, práci řídil např. známý papírnický odborník Carl Hromadník. 1854 získala papírna

vyznamenání na průmyslové výstavě v Mnichově. V šedesátých letech při dělení rodinného majetku převzal řízení papírny ve Vraném bratr Rudolf a H. odešel na odpočinek.

H. manželka se jmenovala Uršula (* 1800 Praha, † 23. 10. 1864 Vrané nad Vltavou), svazek byl zřejmě bezdětný.

L: nekrology, in: Bohemia 15. 7. 1868, Prager Abendblatt 15. 7. 1868; Wurzbach 6, s. 110; RSN 3, s. 554; OSN 10, s. 678; BL 1, s. 498; GIÖ 4, s. 146; Hantschel, s. 24; KSN 4, s. 591; LČL 4/1, s. 513–515 (se soupisem nakladatelské produkce firmy Gottlieb Haase & synové); R. Málek – M. Petřtýl, Knihy a Pražané. Pět set let knižní kultury v Praze, 1964, s. 73; K. Chyba, Slovník knihtiskařů v Československu od nejstarších dob do roku 1860. Příloha Sborníku Památníku národního písemnictví Strahovská knihovna, roč. 1–19, 1966–1984, s. 104–106; Z. Boháč, Z dějin Vraného a Skochovic, 1993, s. 35–37; Myška 2, s. 115–118; NDB 7, s. 383; Voit, s. 333–334 (se soupisem literatury).

P: AHMP, Soupis pražského obyvatelstva 1830–1910 (1920), krabice 83, č. 104; NA, Praha, Policejní ředitelství I, konskripce, karton 161, obraz 810; SOA, Praha, Sbirka matrik, index matrik ikt. f. ú. Vrané nad Vltavou 1787–1945.

VOJTĚCH SZAJKÓ

HAASE, Rudolf, * 12. 8. 1810 Praha, † 9. 2. 1888 Praha, papírenský a tiskařský podnikatel, právník, žurnalista

Nejmladší syn Gottlieba H. (1763/64–1824) vystudoval právnickou fakultu v Praze (JUDr. 1835). Nastoupil jako redaktor listu *Bohemia* a měsíčníku *Panorama*; periodika později sám redigoval, právě tak jako noviny *Prager Zeitung*. Zasedal v pražském zastupitelstvu a spoluzakládal Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen (Spolek pro dějiny Němců v Čechách). Ještě za studií se oženil s Kateřinou, roz. Krumpiglovou (* 1809, † 6. 3. 1873), která pocházela z pražské měšťanské rodiny. Z manželství vzešli tři synové: Rudolf ml. (* 1836, † 1. 12. 1895), Ludwig ml. (* 1840, † 27. 5. 1873) a **Ernst** (Arnošt) **H.** (* 10. 3. 1842, † 7. 10. 1899).

Od šedesátých let 19. století řídil papírnu ve Vraném, nejprve ve spolupráci s bratry Ludwigem (1801–1868) a Andreasem (1804–1864), následně se syny a synovcem Robertem. 1871 vznikla akciová společnost Rudolf Haase, synové a synovec (Rudolf Haase, Söhne und Neffe). Po předčasném úmrtí H. syna Ludwiga ml. a synovce Roberta a krachu na vídeňské burze 1873 se ocitla firma v konkurzu. Provozy ve Vraném musely snížit počet zaměstnanců. H. se tehdy účastnil správy rodinného majetku již jen formálně. 1885 bylo zavedeno elektrické osvětlení instalované F. Křížikem, 1897 postavena železniční vlečka.

Od 1900 převzal papírnu syn **Ernst** (Arnošt) **H. ml.** (* 3. 1. 1869, † 6. 5. 1936), ani on však nedokázal čelit konkurenci. 1910 musel provozy odprodat novým vlastníkům, ale zůstal členem představenstva firmy, která změnila název na Pražské papírny. Rodina se již 1928 přestěhovala z Vraného do Nového Boru.

Za druhé světové války byl závodním lékařem ve vranské papírně spisovatel Vladislav Vančura. 1945 byla papírna

zkonfiskována jako majetek osob německé národnosti a znárodněna. Provoz zanikl 2001.

L: nekrology, in: Bohemia 10. 2. 1888; Prager Abendblatt 10. 2. 1888; Wurzbach 6, s. 110; RSN 3, s. 554; OSN 10, s. 678; BL 1, s. 498; GIÖ 6, s. 147; Hantschel, s. 24; KSN 4, s. 591; R. Málek – M. Petrýl, *Knihy a Pražané. Pět set let knižní kultury v Praze*, 1964, s. 73; K. Chyba, *Slovník knihtiskařů v Československu od nejstarších dob do roku 1860. Příloha Sborníku Památce národního písemnictví, Strahovská knihovna*, roč. 1–19, 1966–1984, s. 104–106; LČL 4/1, s. 513–515 (se soupisem nakladatelské produkce firmy Gottlieb Haase & synové); Z. Boháč, *Z dějin Vraného a Skochovic*, 1993, s. 35–37; Myška 2, s. 115–118; Voit, s. 333–334 (se soupisem literatury).

P: AHMP, *Soupis pražského obyvatelstva 1830–1910 (1920)*, krabice 83, č. 88 a 113; NA, Praha, Policejní ředitelství I, konskripce, karton 161, obrazy 760, 823 a 824; karton 383, obraz 765.

VOJTĚCH SZAJKÓ

HAASE, Theodor Karl, * 14. 7. 1834 Lvov (Ukrajina),

† 27. 3. 1909 Těšín, evangelický duchovní, politik

Narodil se v rodině lvovského faráře a haličsko-bukovinského superintendenta (nejvyššího představitele evangelické církve) Adolfa Theodora H. původem ze Saska. Po ukončení německého evangelického gymnázia ve Lvově (1852) absolvoval studium filozofie a teologie na univerzitách ve Vídni, Göttingenu a Berlíně. 1856 získal titul doktora filozofie na univerzitě v Rostocku. 1857–76 byl farářem v Bílsku (dnes Bielsko-Biała), 1876–1909 v Těšíně, 1866–82 zastával funkci slezského seniora. Působil jako učitel náboženství ve Vídni. 1882 byl zvolen moravskoslezským superintendentem; ve volbách získal podporu i polské části seniorátu, s níž se dohodl na nevmešování do národnostních záležitostí. Byl členem Generální synody rakouské evangelické církve (od 1883 stál v čele synodní komise) a jedním ze spoluautorů rakouské církevní ústavy (1891). V Těšíně založil H. spolek Czytelnia Ewangelicka (Evangelická čítárna). Inicivoval vznik evangelických sborů ve Starých Hamrech, Jeseníku, Bruntále, Opavě, Międzyrzeczu, Skoczówě a filiálek ve Frydku, Karvině a Bohumíně. Od 1863 byl členem spolku Protestantenverein. V Rakousko-Uhersku se snažil podporovat činnost mezinárodního Spolku Gustava Adolfa, který financoval výstavbu evangelických kostelů a škol. Pro polské i české nacionalisty se stal zosobněním nepřátelského německého liberála. Stanul v opozici zejména vůči národnímu ortodoxnímu protestantismu Poláků ze Slezska, představovanému L. Ottem a F. Michejdou.

H. byl 1873–1905 poslancem říšské rady za Ústavní stranu, později Německou pokrokovou stranu. Za svých častých pobytů ve Vídni se živě zajímal o dění v rakouském Slezsku, což potvrzoval například 1890 jeho rychlý návrat domů po požáru Jablunkova. 1870–1902 zasedal ve slezském zemském sněmu za městskou kurii Bílsko. V zemském sněmu patřil k neaktivnějším poslancům. Angažoval se v otázkách spojených se vzděláváním a kulturou. Hájil zájmy slezských protestantů. V oblasti národnostních a jazykových práv vystupoval proti polským návrhům; odmítal např. vznik polského gymnázia

v Těšíně. Jako člen zemské školní rady (1870–1907) usiloval o zkvalitnění výuky na obecných školách a zlepšení sociálního postavení učitelstva. Vytvořil organizační strukturu odborného průmyslového školství ve Slezsku. V Opavě se zasloužil o vznik ústavu pro nezaopatřenou mládež, ústavu pro duševně nemocné (1889) a Slezské zemské nemocnice (1900). Na komunální úrovni byl členem bílské městské rady (1870–76). Neuspěl ve snaze přenést lvovskou univerzitu do Bílska, kde se mu podařilo založit evangelickou reálku (1860), dětský zaopatřovací ústav (1862) a učitelský seminář (1867). Přispěl k rozšíření gymnázia (1871), vzniku státní průmyslové školy (1874) a založení Alumnea, internátu pro evangelickou mládež (1874). V Těšíně založil Alumneum pro dívky (1893) a Všeobecnou nemocnici evangelické obce (1892). Za tuto činnost jej vyznamenal císař František Josef I. a univerzita v Heidelbergu mu udělila čestný doktorát teologie. Oženil se s Julií von Mosburgovou. Z manželství vzešlo šest dětí. Pohřben byl v Bílsku. Syn **Wolfgang H.** (* 2. 1. 1870 Bílsko, Polsko, † 17. 4. 1939 Vídeň, Rakousko) byl právníkem a 1911–25 zastával úřad prezidenta evangelické Vrchní církevní rady ve Vídni.

H. vydával časopisy *Neue Protestantische Blätter* a *Schlesische Post*. 1876 založil v Těšíně austrofilský časopis *Nowy Czas*, který stál v opozici proti polským národoveckým novinám *Gwiazdka Cieszyńska* a *Ewangelik*. Ve svých článcích kriticky hodnotil polské národní snahy, propagoval slezský separatismus, poukazoval na rozdíly mezi polskou šlechtou a těšínským lidem, vysmíval se haličské zaostalosti, zdůrazňoval vyšší úroveň německé vzdělanosti a kultury a odmítal emancipaci slovanských národů ve Slezsku. 1884 začal se spolupracovníky vydávat *Evangelische Kirchenzeitung für Österreich*. Vydal studie a monografie z historie a teologie. Jako liberál bojoval proti antisemitismu, který 1887 veřejně odsoudil. 1905 jej císař jmenoval doživotním členem panské sněmovny. Byl nositelem čestných občanství měst Bílsko (1876), Jablunkov (1890), Těšín (1893) a Strumień (1894).

Církevní dráze se věnoval i bratr **Martin Theodor H.** (* 15. 7. 1847 Lvov, Ukrajina, † 23. 11. 1928 Opava), farář v Moravské Ostravě, Tarnopolu a od 1890 v Opavě. 1918 byl zvolen moravskoslezským superintendentem, ale ve funkci již nebyl potvrzen. Po vzniku ČSR nastoupil do funkce seniora Slezského církevního kraje Německé evangelické církve v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

L: Stenographisches Protokoll der Landtagsverhandlung über den Antrag des Abgeordneten Dr. H. betreffend die Änderung der Volksschulgesetzgebung, in: Schulblatt 1897, č. 4, s. 51–60; Anhang zu der Sammlung der Beschlüsse des schlesischen Landtages I. und II. Teil I. – XXXIX. Session, Jahr 1861–1902, 1905, s. XXI–XXII; Heller 2 (1888), s. 34; Knauer, s. 33, 99; NDB 7, s. 382; ÖBL 2, s. 121 (se soupisem literatury); BL 1, s. 499; Slezsko 10, s. 64; L. Demel, T. H., in: *Neue Freie Presse* 14. 7. 1904, s. 2–3; A. Bettelheim, *Biographisches Jahrbuch und Deutscher Nekrolog* 14, Berlin 1912; H. Nahe, *Angehörige der Familie Nahe und Schmaltz*, Dresden 1912, passim; W. Haase, *Licht und Liebe. Predigten und Reden von Dr. T. H., mährisch-schlesischen Superintendenten AB, mit einer Darstellung seines*

Lebens und Wirkens, Wien 1929, passim; O. Michejda, Ks. Dr. H. i polscy ewangelicy, in: *Ewangelik* 9, 1933, s. 48; týž, Ks. Dr. H. i polska sprawa narodowa, in: tamtéž, s. 49; O. Wagner, Mutterkirche vieler Länder. Geschichte der Evangelischen Kirche im Herzogthum Teschen 1545–1918/20, Wien–Köln–Graz 1978, rejstřík; Die Habsburger Monarchie 1848–1914, 4. Die Konfessionen, Wien 1985, s. 570n., 585n.; J. Król, Kim był Th. H., in: *Kalendarz Cieszyński* 1988, *Cieszyn* 1987, s. 123–131; Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon, F. W. Bautz – T. Bautz (eds.) 2, 1990, s. 415–416; H. Patzelt, T. C. H., in: *Schlesische Lebensbilder* 6, *Schlesier des 15. bis 20. Jahrhunderts*, 1990, s. 148–155; J. Golec a kol., *Słownik biograficzny Ziemi Cieszyńskiej* 1, *Cieszyn* 1993, s. 119; *Slezsko, Supplementum* 20, s. 41–43; F. Adlgasser, Die Mitglieder der österreichischen Zentralparlamente 1848–1918, 1, Wien 2014, s. 393n.; nekrology, in: *Evangelische Kirchen-Zeitung für Österreich* 15. 4. 1909, s. 113–114; 1. 5. 1909, s. 129–131.

HANA ŠŮSTKOVÁ

HAASIS, Richard, * 9. 1. 1843 *Berlín (Německo)*,
† 10. 1. 1916 *Jablonec nad Nisou, exportér bižuterie,*
průmyslový podnikatel

Do Jablonce nad Nisou H. přišel z Berlína 1863 a na doporučení berlínského obchodníka s bižuterií Wilhelma Klaara nastoupil jako prodáváč u exportéra Eduarda Dresslera. Po dvou letech se vrátil do Berlína, kde krátce působil ve firmě svého pozdějšího švagra Antona Rösslera. V Jablonci nad Nisou se H. znovu objevil 1866, v době, kdy se Klaar rozhodl expandovat a s kapitálem sta zlatých založil pobočku svého podniku. Filiálka brzy prosperovala natolik, že již 1872 se H. stal Klaarovým společníkem.

H. se agilně podílel na společenském životě města. Patřil k čelným představitelům a mecenášům evangelické církve (od 1869 byl pokladníkem společenstva), finančně podporoval kulturní a vzdělávací podniky. Stál za založením jabloneckého Spořitelního a záložního spolku, spořitelny určené pro podporu drobného řemeslného podnikání, od 1880 ji řídil (1911 jmenován čestným ředitelem) a 1891 patřil k zakládajícím podílníkům akciové společnosti provozující jabloneckou elektrárnu. 1910 měl rozhodující podíl na zřízení jablonecké lóže spolku Schlaraffia nazvané Preciosa Iserina. Na přelomu 19. a 20. století byl jedním z nejvlivnějších jabloneckých podnikatelů. Za zásluhy obdržel od císaře Františka Josefa I. Řád železné koruny. Jeho syn **Richard H.** (1869–1940) vstoupil jako společník 1900 též do exportního domu W. Klaar. Na konci 1913 však oba společně z firmy odešli a v Rychnově u Jablonce nad Nisou v červnu 1914 začali budovat největší podnik v místě, moderní továrnu na výrobu plastických hmot (především umělé rohoviny galalit), která byla později rozšířena o elektrárnu.

L: BL 1, s. 499; 75 Jähriges Jubiläum der Firma W. Klaar, 1862–1937, 1937; Festgabe für die silberne Hochzeit am 9. Oktober 1885, 1885; P. Nový, *Jablonecká bižuterie*, 2008, s. 109–110.

P: SOKA, Jablonec nad Nisou, osobní fond (nezpracováno).

PETR NOVÝ

HAASOVÁ-NEČASOVÁ, Jarmila (roz. *Ambrožová*),

* 11. 2. 1896 *Praha*, † 30. 8. 1990 *Dobříš, překladatelka,*
žurnalistka

Pocházela z pražské měšťanské rodiny, do okruhu jejích příbuzných patřili bakteriolog Adolf Ambrož (1883–1961) a z matčiny strany malíř Antonín Slaviček (1870–1910). Maturovala na dívčím gymnáziu Minerva (1915) a do 1917 absolvovala pět semestrů české lékařské fakulty v Praze. 1917 se poprvé provdala za českožidovského medika, literáta z okruhu M. Broda Josefa Reiner (1897–1920), v závěru první světové války se s ním přiklonila k anarchokomunismu. V časopise S. K. Neumanna *Červen* společně debutovali a z jeho podnětu přeložili z německé verze spis V. I. Lenina *Stát a revoluce*, který knižně vyšel až 1920, po rozvodu manželů. 1919–21 byla H. provdána za pražského německožidovského spisovatele Willyho Haase (1891–1973), s nímž se odstěhovala do Berlína a v tamní kavárně poznala E. E. Kische. Načas se stala jeho sekretářkou. Přítelkyní a oddanou spolupracovnicí zůstala i poté, co se Kisch oženil s Giselou Lynerovou a H. se 1928 provdala za vzdělaného komunistického novináře Vincence Nečase (1903–1972); obě dvojice se přátelily až do Kischovy smrti (1948). Berlín opustila po nástupu Hitlera k moci a odjela do Paříže, odkud přispívala do českého komunistického i německého exilového tisku. 1936 se vrátila do Prahy, 1936–38 vedla kulturní rubriku časopisu *Rozséváčka*, 1937 pracovala jako redaktorka týdeníku *Tvorba*. V ČSR s manželem zajišťovala pomoc německým emigrantům a zastupovala Kischovy zájmy. 1945–47 působila v redakci týdeníku *Československá žena*, 1947–48 vedla ženskou rubriku v *Rudém právu*, 1949–52 byla přednostkou publikačního odboru ministerstva informací, 1952–54 šéfredaktorkou dočasně obnovené *Rozséváčky*, 1954–59 vedoucí kulturní rubriky týdeníku *Květy*. Vedle bohaté publicistické činnosti, zahrnující hlavně referáty o kulturním dění domácím i zahraničním, přeložila a 1928–53 redigovala téměř celé literární dílo E. E. Kische (prvotinou byl časopisecký překlad části Kischova deníku *Přechod přes Drinu* a knižně nevydaná komedie *Král zlodějů*, 1924; v pražském Německém divadle uvedena 1923 s titulem *Die gestohlene Stadt*), které uspořádala do chronologicky i tematicky ucelené řady Sebraných spisů. Její převody vynikaly detailní znalostí popisované látky, jazykovou vynalézavostí, stylistickou dokonalostí, ceněnou samotným Kischem (byla autorkou jeho označení „zuřivý reportér“), a doplňovala je doslovy či předmluvami. Uspořádala několik výborů z Kischova díla, přispívala do českých a německých publikací o něm, sestavovala literární pásma pro rozhlas a televizi. S V. Nečasem publikovali zaslíbenou monografii *Pražský novinář E. E. Kisch* (1980). Do češtiny poprvé uvedla také román A. Seghersové *Vzbouření rybářů* (1937) a Brechtovu hru *Pušky paní Carrarové* (1937). Do 1920 užívala pseudonym Jana Durasová a jméno J. Ambrožová-Reinerová, do 1948 se podepisovala J. Haasová a od 1948 J. Haasová-Nečasová.